

у Новгороді (1975 р.), що було датовано вченими 70-ми рр. XI ст. У 1978 р. музикознавець, майстер-реставратор В. Поветкин на замовлення Новгородського музею-заповідника здійснив реставрацію гусел. Реконструкція давньої гусельної традиції України потребує ретельного дослідження свідчень про репертуар, що виконувався під акомпанемент гусел та аналіз відомостей, щодо суто виконавських особливостей. Про побутування на українських землях гусел свідчать фрески Софійського собору поч. XI ст. Перші згадки про гусли як найдавніший струнно-щипковий інструмент України, пов'язано з постаттю Віщого Бояна. Саме на гуслах грав «Велесів внуче», як про нього пише автор «Слова о полку Ігоревім», означуючи Божественне походження пророчого співця. Традиція гри на гуслах сягає своїм корінням періоду виникнення українського епічного співцтва (за періодизацією К. Черемського), коли за свідченням візантійського письменника Теофілакта Самокатського (VII ст.) наші предки носили замість обладунків гусли, під супровід яких співали (за матеріалами дослідження Б. Грекова «Київська Русь»). Історія зберегла до сьогодні імена таких визначних співаків-гусярів, як: «слов'я старого часу» Бояна, «співця гораздого» Мануїла, «славетного співця» Митуса, пізніше (XVIII ст.) — Любистка, Нижевича, братів Черняхівських Созона і Григорія, Маньковського, Кириака Кондратовича, а також автора збірки народних пісень, гусяря з Харківщини В. Ф. Трутовського. Згадки про гусли зустрічаємо в працях П. Куліша, М. Сумцова, М. Лисенка («Народні музичні інструменти України»), Г. Хоткевича («Музичні інструменти українського народу») та інші.

На думку майстра А. Барсука: «Володіння грою на прадавньому інструменті допомагає нам увійти в більш глибокі шари свідомості, у яких зберігається та давня генна пам'ять, що дозволяє нам стати ближче до природи, як мінімум, та як максимум — до Бога. Це бачення тих Сил — сил природи, сил божественних та уміння їх використовувати».

Г. М. Бреславець

СУБ'ЄКТНІСТЬ МУЗИЧНОЇ ТВОРЧОСТІ МАР'ЯНИ САДОВСЬКОЇ

Сучасний погляд на традиційне та авторське мистецтво доводить, що тенденція поєднання різножанрового та різностильового приводить до загальної динамізації виконавського процесу, де виконавець має вплив на аудиторію і навпаки. Специфіка реконструкції фольклорного тексту в цьому виконавчому процесі проявляється у створенні власної «фольклорної» картини світу, в якій простежується домінуюча роль суб'єктності в утворенні смислу та організації фольклорного тексту (за Івановською) в контексті сучасної культурної ситуації. Творчій практиці Мар'яни Садовської притаманна ідея поєднання власної імпровізації з автентичністю в її природньому співіснуванні. Індивідуально-особистісний рівень стилізаційної форми виконавської реконструкції фольклорного тексту М. Садовської являє собою самотутню інтерпретацію фольклорного джерела. Актриса-співачка майстерно поєднує автентичну манеру виконання з власним уявленням звукового ідеалу, що перетворюється у яскравий звукообраз авторського бачення, а фольклорний текст стає семантичною основою музичного мислення цього процесу. Використання М. Садовською елементів фольклорного тексту, окремих специфічних прийомів традиційного

звукоутворення та музикування (невід'ємний музичний інструмент-супутник мисткині — індійська гармонія) надає можливості створювати неповторний музичний і сценічний образ. У численних інтерв'ю вона часто каже: «Не я обираю пісні, а вони мене обирають... Я не вигадую, які мені пісні заспівати. Вони “приходять”, і я їх виконую». З тією ж легкістю М. Садовська визначає свою жанрову прихильність до сучасної музичної стилістики: «Я ніколи навіть не задумувалася про те, у якому жанрі я співаю. Чи це просто фольк, чи це рок. А може, це і є “нова музика”...». Виконавський стиль М. Садовської насичено експресивністю забарвлення вокального тембру (від душевного ліризму до драматичних сплесків ридань), несамовитою наповненістю сили голосу та емоційного стану акторки, що гармонійно заповнюють весь простір навколо себе. Актриса вибудовує власну драматургію кожної пісні, знаходячи в них ці глибинні смисли, що скриті в простих формах. Творчість М. Садовської постійно знаходиться в ситуації полілогу між суб'єктністю Автора, традиції та культурного простору.

У. А. Барсук

СУЧАСНЕ ПОБУТУВАННЯ ПІСЕННОЇ ЛІРИКИ У ФОЛЬКЛОРНОМУ ОСЕРЕДКУ (НА МАТЕРІАЛІ ТРАДИЦІЇ СЕЛ. МАЛІНІВКА НА ХАРКІВЩИНІ)

Малинову слободу було засновано 1652 р. як військове поселення. На мапі слобідських полків 1764 р. вона зазначена у складі Чугуївського повіту. Згідно з «Ведомостями 1779 года», Малинівка того року була шостим за кількістю населення поселенням Чугуївського повіту. Особливості заселення, пов'язані з потужним впливом російської культури та волелюбним духом українського козацтва, зумовили характерні ознаки культури Слобожанщини та строкатість населення регіону. У ньому переважали українці та великороси, що зумовило двомовний характер традиції.

Музичному фольклору Чугуївщини як одному з районів Слобідського краю притаманні такі ознаки, як збереження обрядових пісень, які знаходяться в пасивному характері побутування, проникнення інтонацій ліричних і родинно-побутових пісень в обрядові пісні. У ліричних піснях це перевага сюжетів суспільно-побутової тематики, велика кількість нових пісень — солдатських і рекрутських; особливий слобожанський протяжний стиль розспіву, підголосково-поліфонічне двоголосся з «горяком».

Нині фольклорна традиція на теренах Чугуївщини побутує в аматорських колективах, орієнтованих на народнопісенне виконавство в усьому різноманітті його репрезентації та трансформації. Таким є народний фольклорний колектив «Малинова криниця». Він утворений 1982 р. заслуженим працівником культури України Ольгою Янковою при БК сел. Малинівка. Репертуар цього колективу складається з пісень, які виникли в різні періоди життя села. Серед них є пісні широкого ареалу побутування, їхні наспіви не дуже відрізняються від відомих в інших регіонах. Пісні локального побутування є більш характерними для колективу «Малинова криниця». Сюди можна віднести ліричні, обрядові пісні, родинно-побутові пісні, солдатські «стройові», рекрутські пісні, сучасні, романсові пісні тощо. У ліричних піснях домінує розкриття емоційного світу людини, її переживання, почуття. «Це наймолодший рід фольклору, його становлення відбулося у XVI–XIX ст., але всі музичні і тематичні ознаки в цілком сформованому вигляді вже у XVII ст.» (А. І. Іваницький).